

MIBŐL MENNYIT?

LEGELŐK

termésbecslése

Szerző: Dr. Tasi Julianna
 egyetemi docens,
 SZIE ÁTTI, Tasi.Julianna@mkk.szie.hu

A legelők termésének mennyiségi becslése szükséges a terhelhetőség, a legeltethető állatok számának megállapítása céljából, valamint a termesztési technológia során a trágya mennyiségének kiszámításához. A gyepösszetétel ismerete szükséges a takarmány minőségének, alkalmaságának megállapításakor, valamint annak eldöntéséhez, milyen gyepjavítási beavatkozásokra van szükség. Utóbbit nevezzük minőségi becslésnek.

A szabad legeltetési módszert alkalmazó gazdálkodók a legalább 3 éven át rendszeresen elvégzett termésbecslés alapján kellően motivált és becsületes pásztor jelenlétében áttérhetnek a pásztoroló legeltetés lábalóli változatának alkalmazására, mert szakaszhatárok nélkül meg tudják becsülni, mekkora legelőrészen kell tartani a jószágot, ill. hány napra lesz elegendő az adott legelőrés. A rotációs legeltetési módszert (szakaszos legeltetés) alkalmazók az időjárás – az évszám – ismeretében előre tervezhetik a nyári kisülési időszakban szükséges kiegészítő legelő, ill. szalastakarmány mennyiségét, és azt is, mennyi szénát tudnak májusban előállítani a legelő egyes szakaszainak kaszálásával. A nitrogén-műtrágyázást végző gazdálkodók a több éves termésbecslési adatok alapján tudják, mekkora hozamra képesek a legelőik, és a Gödöllői Trágyázás-tervezési Módszerrel (melynek kidolgozói dr. Barcsák Zoltán és dr. Kertész István voltak) meg tudják becsülni a nitrogén-műtrágyázás-

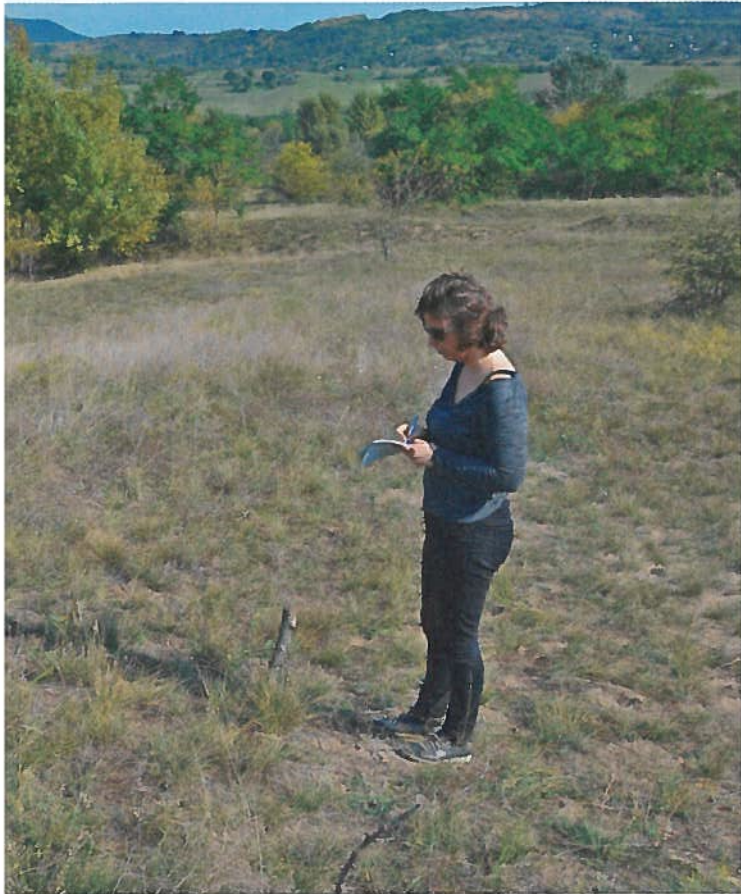

sal tervezhető hozam szintjét, valamint az eléréséhez szükséges N-hatóanyag mennyiségét.

A termésbecslést két részre kell bontani, mennyiségi és minőségi becslésről kell beszélni. Mindkét esetben két módszer áll rendelkezésre a gyakorlatban történő termésbecsléskor. Az egyiket elsősorban a termés mennyiségének megállapításakor lehet könnyen, gyorsan használni. Ez az úgynevezett nyírási próba. A másikat – a Balázs-féle quadrát-módszert – a minőségi termésbecsléskor tudjuk könnyebben és gyorsabban alkalmazni, de mindkét módszer használható mind mennyiségi, mind minőségi becslésre.

A nyírási próba lényege, hogy a növényállományt jól reprezentáló, átlagosnak tekinthető részekről nyírással, kaszálással, sarlózással mintákat veszünk, azokat lemérve a mintázott területek nagysága alapján kiszámítjuk, mennyi egy hektár átlagtermése. A gyepen átlósan haladva a terület nagyságával arányosan több helyen el kell végezni a becslést, és ezek átlaga alapján számítani a hektáronkénti hozamot. A becslés az aktuálisan rendelkezésre álló mennyiséget mutatja, ezért minden növedékben el kell végezni. Ezek összessége adja az éves hozamot. Például átlagban 1 kg zöldtermést nyírtunk le 1 négyzetméterről, ez 1 hektáron (10000 m²-en) 10000 kg-t jelent, ami 10 t fű. Ez a növedék tehát 10 t/ha. Ha ez a növedék az éves termésnek kb. a felét szokta adni, akkor a gyep éves hozama 20 t/ha körül várható.

A nyírási próbával elvégzett mennyiségi becslés után az összegyűjtött minták szétválogatásával és az egyes gyepalkotó növénycsoportok, vagy szükség esetén fajok tömegét mérleg-

megmérve számítható ki tömegszázalékos arányuk. Ebből lehet következtetni a gyepről származó takarmány minőségére, és a gyepp botanikai összetételére. A nyírott minták szétválogatása időigényes munka, és csak a friss fűből végezhető el.

A Balázs-féle quadrát-módszer során a gyepp botanikai összetételét jegyezzük fel. A gyakorló gazdák részére többnyire elegendő információt ad, ha nem fajonként, hanem csak a legfontosabb gyeppalkotó csoportonként készítik el a cönológiai felvételezést, pl. takarmányértékkel rendelkező pázsitfűfélék, pillangósvirágúak, közömbös növények, szúrós növények, mérgező növények csoportjainak borítottságát mérik fel. A módszer alkalmazásakor a nyírási próbához hasonlóan több helyen kell elvégezni a talajfedettség (borítottság) becslését. Fontos, hogy a becslési helyek reprezentálják a legelő növényállományának átlagos állapotát, ne a szók, itatók, kapuk, nyári szállások közvetlen közelében legyenek, de a bujafoltok (trágyalepények helye) is kerülendő. Ajánlott a borítási százalék megállapítását 2x2 méteres quadrátokban elvégezni. A termésmennyiség becsléséhez a borítottság mellett szükséges a legelő átlagos növénymagasságának becslése is. Ennek megállapításához vihetünk magunkkal egy collstockot, alacsony fű esetén vonalzó is elég lehet. A termésbecslés idején legeltethető fűmennyiség megállapítása úgy történik, hogy az átlagos gyeppmagasságból le kell vonni azt a magasságot, melyet az állatok legeletlenül szoktak hagyni (tarló), pl. az átlagos magasságot 20 cm-nek mérjük, szarvasmarha-legelőn 5 cm-es tarlóval kalkulálunk, akkor 15 cm lesz a legelhető növénymagasság. Ezt meg kell szorozni a becslött borítási százalékkal (pl. 90%) és elosztani 100-zal. Az így kapott adatot – a példában $15 \times 0,9 = 13,5$ – meg kell szorozni

a tömegállandóval, melynek értéke túlnyomóan füves területeken 400 kg/cm/ha . Lucernatáblában ez az érték 460. A fenti példalegélőn a termésbecsléskor rendelkezésre álló zöldhozam $15 \times 0,9 \times 400 = 5400$, azaz 5400 kg/ha friss növényi tömeg. Ennek kb. negyede a szénaérték és kb. ötöde a szárazanyagban kifejezett érték. A termésbecslést minden növedéknél elvégezve (szakaszos legeltetési módszer!), majd összegezve kapjuk meg az éves hozamot. Néhány év után évjárat szerint fogjuk tudni, mennyi legelőhozamra és milyen megoszlásban számíthatunk száraz, átlagos és csapadékos években. A példánkat adó legélőn száraz évben a májusi növedék volt 5400 kg/ha , és ilyen években ez a növedék szokta adni az éves termés felét, tehát a legelő éves zöldhozama 10-11 t/ha körül fog alakulni. Ez azonban az összes zöldhozam, melyből a gyomosság függvényében többet-kevesebbet nem fognak lelegelni az állatok. A borítási százalék elemzésével erről is képet kaphatunk, hiszen a szúrós és mérgező növények biztosan legelés nélkül maradnak. Ezek mellett más növényeket sem legelnek az állatok, de ennek megállapításához az átlagosnál alaposabb növényismeret szükséges. A gazdálkodók számára már az is pontosabb képet ad a legeltethető mennyiségről, ha a szúrós és mérgező borítottságot levonják az összes borítottságból, és úgy számítják ki a rendelkezésre álló mennyiséget. Például a legelőben 20%-os a szúrós és mérgező növények összes talajfedettségi átlaga. Ebben az esetben a 15 cm-es átlagos legelhető magasságot 0,7-el szorozzuk (90%-os összes borítottságból levonjuk a 20%-os értéktelen növényborítottságot). $15 \times 0,7 \times 400 = 4200$, vagyis az állatok számára takarmányt jelentő növények becsült zöldhozam 4200 kg/ha az adott növedékben.

A nyírási próbával megállapított minőség tömegszázalékban adja meg a gyeppalkotók arányát, a quadrát-módszerrel ugyanezt borítási százalékban kapjuk meg.

Az arányok ismerete alapján eldönthető, milyen gyeppjavítási beavatkozások – gyeptörés, új gyepp telepítése, felületetés, vegyszeres gyomirtás, gyomirtó kaszálások, műtrágyázás stb. – szükségesek a takarmány minőségének javítása érdekében.

